

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 14/2010 rd

Justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2009

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 september 2010 justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2009 (B 18/2010 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitiekanslern i statsrådet Jaakko Jonkka och biträdande justitiekansler Mikko Puumalainen, Justitiekanslersämbetet.

Samband med andra handlingar

Grundlagsutskottet begärde den 25 februari 2011 en rapport av justitiekanslern om de tio äldsta klagomålen under behandling. Justitiekanslern lämnade rapporten till utskottet den 3 mars 2011.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

I den allmänna översikten i justitiekanslerns berättelse presenteras justitiekanslerns uppgifter. Dessutom redogörs där för justitiekanslerns verksamhet i statsrådet, övervakningen av de grundläggande och de mänskliga rättigheterna, ställningstaganden av mera vittgående betydelse, laglighetskontrollen av förvaltningen, laglighetskontrollen av kommunalförvaltningen och övriga självstyrelsesamfund och tillsynen över advokatväsendet. I berättelsen finns också statistik över justitiekanslersämbetets verksamhet.

När grundlagsutskottet behandlade justitiekanslerns berättelser för 2007 och 2008 ansåg det att det fanns goda argument för att ta in allmänna inlägg från justitiekanslern och biträdande justitiekanslern i berättelsen med kommenta-

rer om de problem som uppdragats inom laglighetskontrollen eller andra frågor av allmänt intresse (GrUB 12/2009 rd, GrUB 5/2009 rd). I justitiekanslerns berättelse för 2009 finns sådana allmänna inlägg. Justitiekansler Jonkka tar i sitt inlägg upp justitiekanslerns uppgifter och befogenhet och laglighetskontrollens framtidsperspektiv mer generellt. Han tar också ställning till oklarheterna kring valfinansieringen som kommit att stämpla året 2009. Biträdande justitiekansler Puumalainen tar i sin tur upp frågan om hur diskrimineringsförbudet tillämpas i laglighetskontrollen.

Behandlingen av klagomål

År 2009 kom 1 762 klagomål in till justitiekanslersämbetet, i stort sett lika många som året innan. Det som var positivt i jämförelse med 2008 var att nästan lika många klagomål avgjor-

des som kom in (1 748). Åtgärdsärendena var lika många i proportion till antalet klagomålsärenden (16 %) som året innan. Mediantiden för samtliga klagomålsärenden ökade till 6,8 veckor (mot 4 veckor året innan), men mediantiden för avgöranden var i stort sett densamma, dvs. 27,8 veckor.

Grundlagsutskottet begärde den 25 februari 2011 en rapport av justitiekanslern om de tio äldsta klagomålen under behandling vid justitiekanslersämbetet. Det är kanske lite oroväckande att de äldsta väckta klagomålen är från 2008. Sådana behandlingstider är klart för långa, även om skälen kan vara i och för sig fullt begripliga, som föredragandenas stora arbetsbörda och ärendenas vittgående betydelse. Det är viktigt att justitiekanslersämbetet fortsatt utvecklar arbetsmetoderna för att klagomål ska kunna behandlas inom i regel ett år. De ändringar som riksdagen godkänt i lagen om riksdagens justitiekansler i statsrådet bidrar till att målen ska nås, anser utskottet.

Annat

Grundlagsutskottet har sett på frågan om diskriminering av människor på grund av bostadsort i relation till grundlagen.

Enligt grundlagens 6 § 2 mom. får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på de grunder som nämns särskilt i momentet eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. En sådan annan orsak är också en persons bostadsort. Grundlagen förbjuder ändå inte all slags åtskillnad mellan människor. Skälet till åtskillnad kan också vara nämnt i diskrimineringsbestämmelsen och därmed i princip vara förbjudet. Det väsentliga är om särbehandlingen kan motiveras på ett godtagbart sätt med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, GrUU 14/2006 rd, GrUU 9/2000 rd).

Grundlagsutskottet har bedömt kommunmedlemskap som grund för valet av boende i arava-

hyresbostäder och räntestödda bostäder (GrUU 14/2006 rd) och för en utbildningsplats (GrUU 9/2000 rd). I fall som de här har utskottet ansett att det är det allmänna och därmed också kommunerna som har skyldighet att tillgodose de grundläggande rättigheterna. För den enskilde spelar det ingen större roll hur staten och kommunerna sinsemellan har gjort upp om arbets- och kostnadsfördelningen när det gäller uppgifter som det allmänna ska ta hand om för att de går tillbaka på de grundläggande rättigheterna. I kommunernas fall har utskottet i alla fall beaktat att deras förvaltning enligt 121 § i grundlagen grundar sig på självstyre för kommunens invånare. Det betydelsefulla är här också det att när kommunen återoppar kommunmedlemskap som valkriterium, försöker den främja kommuninvånarnas välfärd helt i enlighet med 1 § 3 mom. i kommunallagen. I de ovan nämnda fallen kom utskottet till att det fanns ett godtagbart skäl enligt 6 § 2 mom. i grundlagen som i sista hand går tillbaka på den kommunala självstyrelsen enligt 121 § i grundlagen för att ge kommunmedlemmar företräde vid valet av boende och elever. Därmed var bestämmelserna inget problem med tanke på jämlikhetsbestämmelserna i grundlagen.

Med hänsyn till denna praxis konstaterar grundlagsutskottet i sin konstitutionella bedömning att en positiv särbehandling av kommunmedlemmarna är möjlig åtminstone i vissa fall. Den springande punkten är att åtskillnaden ska kunna motiveras på ett acceptabelt sätt med tanke på de grundläggande rättigheterna.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

har inga invändningar med anledning av berättelsen.

Helsingfors den 9 mars 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Jacob Söderman /sd
medl. Hannes Manninen /cent
Elisabeth Naucclér /sv
Ville Niinistö /gröna
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Veijo Puhjo /vänst
Tuulikki Ukkola /saml
Ilkka Viljanen /saml
Antti Vuolanne /sd
ers. Johannes Koskinen /sd
Raimo Piirainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.